

UČEBNICE OBECNÉ FYZICKÉ A SOCIOEKONOMICKÉ GEOGRAFIE

CO OD NICH OČEKÁVAT A CO NE?

E.H.

CV_2

MODELOVÝ STÁT – JAPONSKO

Příklad zpracování

Postup:

1. Nejlépe je pracovat s formátem papíru A₃.
2. Vytisknete si stránky učebnice a můžete texty, obrázky, úkoly číslovat nebo jinak označit, vzájemně propojovat, když se doplňují a vpisovat nebo vlepovat komentáře.
3. Zbývá naskenovat a vložit do studijních materiálů.
4. Nebo pracujte v elektronické podobě.

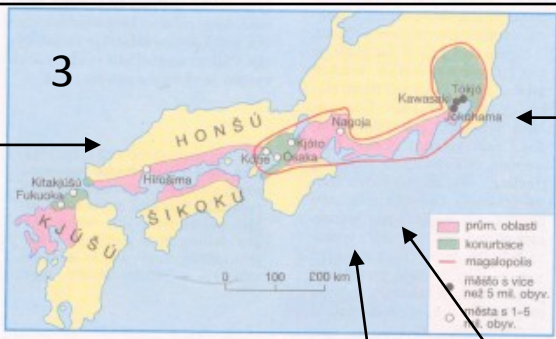

ASIE

Země vycházejícího Slunce

1

Metlou Tokia se stal motorismus. V drákových špičkách jsou široké třídy a nadzemní dálnice neuvěřitelně upravené vozidly jen zvolna se sunoucími k svému cíli. Poté dělá také parkování. Dosavadní prostory dávno nestačí. Městská správa byla nucena vydat příkaz, že projektanti nové budovaných staveb musí počítat s místem pro parkování pro každého se měšťanem nebo najemníkem. Jinak nedostanou povolení. Řeší se to všelijak. Menší činžáky se stavějí na pilířích a parkuje se pod nimi, u velkých staveb se v projektu pamatuje na několikapatrové podzemní garáže. Aby se ušetřilo místo, čas a peníze nebudují se do podzemí naježdy, ale většinou velké výtahy. Ani majitel rodinného domku to nemá jednoduché. Při koupi auta musí prokázat, že vlastní místo na parkování. Inu, tady je každá pomoc druhá a tak se jednoduše kus domku ubourá a majitel leze z vozu rovnou na rohož místnosti. (Z. Thoma: Touky po Japonsku)

Pás soustředující většinu průmyslu Japonska se táhne podél jižního a jihovýchodního pobřeží ostrova Honšú a na přilehlých částech Šikoku a Kjúsú. Kolem největších měst s více než milionem obyvatel vznikly husté zalidněné a silně průmyslové oblasti, kterým se říká aglomerace. Největší z nich se spojují do ještě větších celků s rozsáhlým soustředěním výroby a obyvatel. Nazývají se konurbace. Celá rozsáhlá oblast mezi Kóbe, Ósakou a Tokiem vynořil obrovské, téměř souvisle zastavěné území s velkým soustředěním průmyslu. Takové území označujeme jako megalopolis. Podobná území máme i v USA.

Japonsko je ostrovní stát ležící ve východní Asii. Rozkládá se na čtyřech velkých ostrovech (Honšú, Hokkaidó, Kjúsú a Šikoku) a na velkém počtu menších ostrovů. Omývají je na východě vody širého Tichého oceánu a na západě jeho okrajového Japonského moře. Japonské ostrovy leží v oblasti, kde se dodnes často projevuje zemětřesná a sopečná činnost. Zemětřesení mívají občas katastrofální následky.

Podnebí výrazně ovlivňují monzuny. Letní přináší teplé a vlhké počasí. Zimní monzun je chladný a přináší srážky, ve střední a severní části Japonska zčásti sněhové. Sever ostrovního řetězce zasahuje do mírného podnebného pásu a ovlivňuje jej chladný mořský proud Oja-šio. Střední a jižní část Japonska patří k subtropickému pásu. Nejnižší ostrovy otepluje proud Kuro-šio, takže jejich podnebí se blíží podmínkám tropického pásu.

Japonské hospodářství patří k nejvyspělejšímu na světě. Po porážce ve druhé světové válce se Japonsko za pomoci Spojených států velmi rychle rozvíjelo. Prodělalo tzv. hospodářský zázrak. Ač téměř zcela chybějí přírodní zdroje a většina surovin se musí dovážet, Japonsko dnes patří v mnoha odvětvích průmyslu k největším výrobcům na světě. První je zejména ve výrobě automobilů a námořních lodí. Množstvím i kvalitou výrobků zaujímá přední postavení také v elektronice, elektrotechnice, optice, v chemickém průmyslu a v dalších oborech.

Zemědělství trpí v hornaté zemi nedostatkem orné půdy. Většina ploch se osívá rýží. Její průměrné výnosy na

Samurajové byli příslušníky japonské vojenské šlechty. Od 12. do 19. století ovládali celou japonskou společnost. Teprve zrušení jejich vlády v roce 1868 umožnilo modernizaci a hospodářský rozvoj Japonska.

1 hektar jsou nejvyšší na světě. Tradičně významnou úlohu v zajištění výživy Japonců má i dnes rybolov. I když v současnosti je tempo růstu

ekonomiky pomalější, Japonsko patří vedle USA k největším hospodářským velmocem světa. Hlavním městem státu je Tókjó (Tokio), jedno z největších světových velkoměst (s nejbližším okolím má přes 12 milionů obyvatel.)

Honšú, největší z japonských ostrovů, je hornatý. Nachází se tu nejvyšší pohoří země Japonské Alpy i nejvyšší hora, sopka Fudži. Na ostrově žije nejvíce obyvatel a soustřeďuje se nejvíce hospodářské činnosti. Leží tu hlavní město Tókjó, největší správní a kulturní středisko, velký dopravní uzel a silné soustředění průmyslu a obchodu. V jeho širokém zájmu je nejvyšší hustota zalidnění celé země. Společně s přístavem Jokohama a s dalším zájmem tvoří jedno z největších soustředění výroby a lidí (asi 20 milionů obyvatel) na světě. Na Honšú leží i další z největších japonských měst - Ósaka, Kjóto, Kóbe a Nagoja. Osídlení a průmysl mezi těmito městy a Tókjem jsou tak hustě propojeny, že celá tato část Japonska vytváří jediné obrovské zastavěné území s více než 50 miliony obyvatel.

Hokkaidó je druhý největší a nejsevernější japonský ostrov. Má méně příznivé přírodní podmínky. Je nejméně zalidněn a také hospodářství je tam slaběji rozvinuté.

Kjúsú má silné soustředění obyvatel i průmyslu ve své severní části kolem milionového města Kitakjúsú. Tato část ostrova dnes patří k nejrychleji se rozvíjejícím částem země. Na jihu leží historicky významné důležité středisko Nagasaki s velkými loděnicemi. Sem dopadla na konci druhé světové války jediná ze dvou atomových bomb.

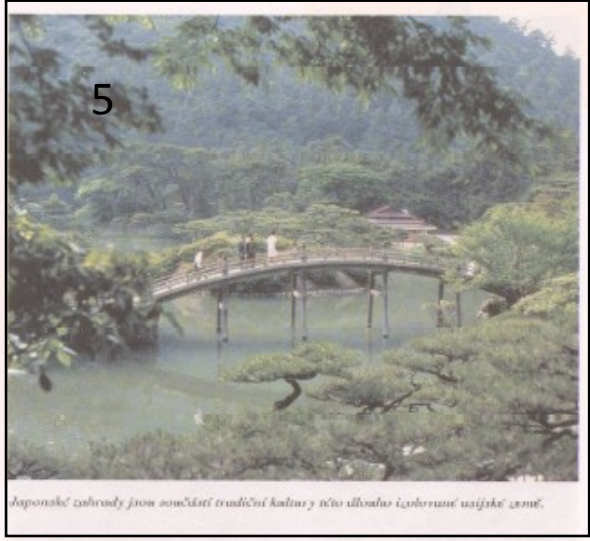
Šikoku je ze čtyř hlavních ostrovů nejmenší a také jeho hospodářský význam je poměrně malý. Na jihu řetězu japonských ostrovů leží souostroví Rjúkjú. Má nejteplejší podnebí; pěstují se tam subtropické i tropické plodiny.

8

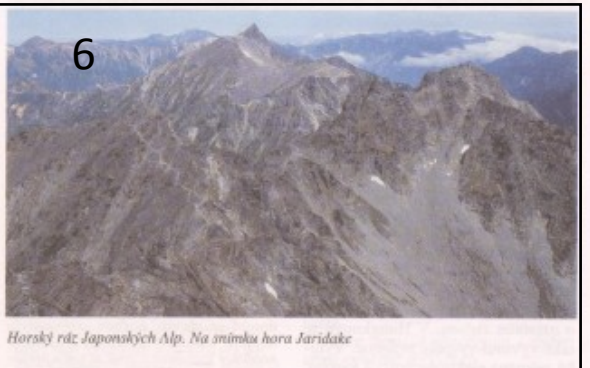
Japonsko je ostrovní stát ve východní Asii, v oblasti ovlivňované monzuny. Má husté zalidnění a vysokou úroveň průmyslu, zemědělství i jiných odvětví hospodářství. Patří mezi nejvyspělejší státy světa. Hlavní město Tókjó tvoří s dalšími velkoměstmi jedno z největších soustředění obyvatel a průmyslu.

Výjimkou ze vysoké úrovně hospodářství a techniky není ani doprava. Japonsko jako první na světě přistoupilo k výstavbě vysokorychlostních železničních tratí, které nyní provozuje nebo staví více zemí. Vlak Šinkansen na speciálně vystavěné trati Tókaidó překonal už v roce 1964 nevidanou rychlost 210 km za hodinu. Později ji rychlostní rekord vzal francouzský vlak TGV, ale Japonci se nezdali. Připravují nový systém, který má na magnetickém polštáři překonávat vzdálenost 500 km oddávající Tókjó od Ósaky za jedinou hodinu. To znamená rychlost 500 km v hodině! Japonských prvenství je víc. Pod Cugarským průlivem, oddávajícím ostrovy Honšú a Hokkaidó, postavili Japonci železniční tunel Seikan, dlouhý 53 850 m. Z toho pod hladinou moře vede více než 23 km. Hloubka moře v průlivu dosahuje až 140 m a tunel leží asi 100 m pod dnem. Seikan je víc než dvakrát delší než dosud nejdelší tunel světa. I ten byl postaven v Japonsku. Také most poblíž velkoměsta Kóbe bude po dokončení zřejmě světovým rekordem. Rozpětím 1780 m se zařadí na první místo světového žebříčku visutých mostů.

9

Japonské zahrady jsou součástí tradiční kultury a jsou důležitou součástí japonské umění.

Horský ráz Japonských Alp. Na snímku hora Jaridake

Zopakujme si!

1. Vysvětlíte pojmy ostrov, poloostrov, souostroví, průliv, průplav.
2. Co je příčinou vzniku zemětřesení?
3. Popište části sopky.
4. Kde se ve světě vyskytuje nejvíce sopek?

Otázky a úkoly:

1. Na kterých ostrovech se rozkládá Japonsko?
2. Přečtěte na mapě název souostroví severně od Hokkaida a jižně od Kjúsú. Kterým státům patří?
3. Co odděluje Japonsko od ostatní Asie?
4. Jak se jmenuje průliv mezi Japonskem a Koreou?
5. Které mořské proudy ovlivňují podnebí Japonska?
6. Ve kterých výrobních odvětvích je

7. Proč Japonsko potřebuje velké lodní tankery?
8. Víte, jaké má Japonsko státní zřizování? Pokud ne, zjistěte to.
9. Ukažte na mapě města: Jokohama, Nagoja, Sapporo, Ósaka, Kitakjúsú, Kóbe, Kjóto.
10. Na kterém ostrově leží město Nagasaki a na kterém Hirošima? Co víte o těchto městech?

V osmisměrci se skrývá devět značek známých japonských výrobků:

K V O K I E S *
 I A Y R U A B K
 Y O W M H U N H
 N Z Y A A A J O
 O A M O S Z P N
 S A O I T A D D
 Y N N S K A K A
 * N I K O N A I

Japonsko a učebnice RG ČGS

Souhrnné hodnocení:

1. Všechny texty se týkají většinou toho, jak je v Japonsku rozmístěno obyvatelstvo a průmysl.
2. Txt č. 1 (rozšiřující) se týká problematiky nahuštění obyvatel na příkladu pořízení automobilu. Má určitou spojitost s obrázkem č. 3. Stejně tak působí charakter i dalších textů 7,8 a 9. Je však škoda, že v textech není na obrázek zařazený úkol a i popisek pod obrázkem nevysvětluje, proč je obyvatelstvo soustředěno do uvedených částí ostrovů.
3. Txt č. 2 – typický pro hettnerovo schema, které ovšem jednotlivé složky nedává do souvislostí.
4. Obrázek samuraje a japonské zahrady je vytržený z kontextu včetně popisku. Daly by se k tomu zařadit alespoň učební úlohy.
5. Obrázek Japonských Alp by mohl mít s patřičným popisem lepší vypovídací hodnotu a dalo by se na něm vysvětlit, co je to anekumena a jak velkou část ostrova pokrývají. Bylo by zdůvodněné to rozmístění obyvatelstva.
6. Pokud bych měl pracovat s touto učebnicí, určitě bych hledal obrázky, které odpovídají více textům a dodělával bych k nim otázky, které by žáci měli řešit.
7. Učební úlohy za textem jsou rovněž úplně mimo to, co bychom mohli na příkladu této země žákům sdělit. A téměř vůbec se neshodují s tím, co autoři textem sdělují. Na tomto místě nám mohou pomoci právě očekávané výstupy nebo koncepty geografického vzdělávání.

Otázky a úkoly

- Zapamatování, s pomocí mapy jde o vyčtení informace z mapy.
- Opět čtení mapy – není uvedeno, se kterou mapou mají pracovat – v textu tohle rovněž není, aby si alespoň zdůvodnili proč to mají vědět.
- Zapamatování.
- Zapamatování.
- Chybí jak mořské proudy podnebí ovlivňují.
- Vyčtou z textu – může to být i součát otázky, aby si žáci celý text o hospodářství přečetli.
- Konečně otázka na porozumění popř. aplikaci v souvislosti s předchozí otázkou.
- Záležitost občanské nauky – v textu uvedeno není.
- Zapamatování.

Zopakujme si!

1. Vysvětlíte pojmy ostrov, poloostrov, souostroví, průliv, průplav.
2. Co je příčinou vzniku zemětřesení a sopečné činnosti?
3. Popište části sopky.
4. Kde se ve světě vyskytuje nejvíce sopek?

Otázky a úkoly:

1. Na kterých ostrovech se rozkládá Japonsko?
2. Přečtěte na mapě název souostroví severně od Hokkaida a jižně od Kjúšú. Kterým státům patří?
3. Co odděluje Japonsko od ostatní Asie?
4. Jak se jmenuje průliv mezi Japonskem a Koreou?
5. Které mořské proudy ovlivňují podnebí Japonska?
6. Ve kterých výrobních odvětvích je

- Japonsko na předním místě na světě?
7. Proč Japonsko potřebuje velké lodní tankery?
 8. Víte, jaké má Japonsko státní zřízení? Pokud ne, zjistěte to.
 9. Ukažte na mapě města: Jokohama, Nagoja, Sapporo, Ósaka, Kitakjúšú, Kóbe, Kjótó.
 10. Na kterém ostrově leží město Nagasaki a na kterém Hirošima? Co víte o těchto městech?

V osmisměrce se skrývá devět značek známých japonských výrobků:

K	V	O	K	I	E	S	*
T	A	Ý	R	D	A	B	K
Y	O	W	M	H	Ú	N	H
N	Z	Y	A	A	A	J	O
O	A	M	O	S	Z	P	N
S	A	O	I	T	A	D	D
Y	N	N	S	K	Á	K	Á
*	N	I	K	O	N	A	I

Jak z toho ven, aby i takto zpracovaná RG nebyla popisná?

1. Určit si, k čemu mají poznatky o Japonsku sloužit.
2. Pomohou očekávané výstupy a koncepty.

Především se dá na tomto státu ukázat:

„Jak přírodní podmínky ovlivňují život, rozmístění a lidské aktivity v uvedeném regionu“.

Z OV to bude především:

Z-9-1-01 organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů;

*Z-9-3-03 **porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných makroregionů světa a vybraných (modelových) států;***

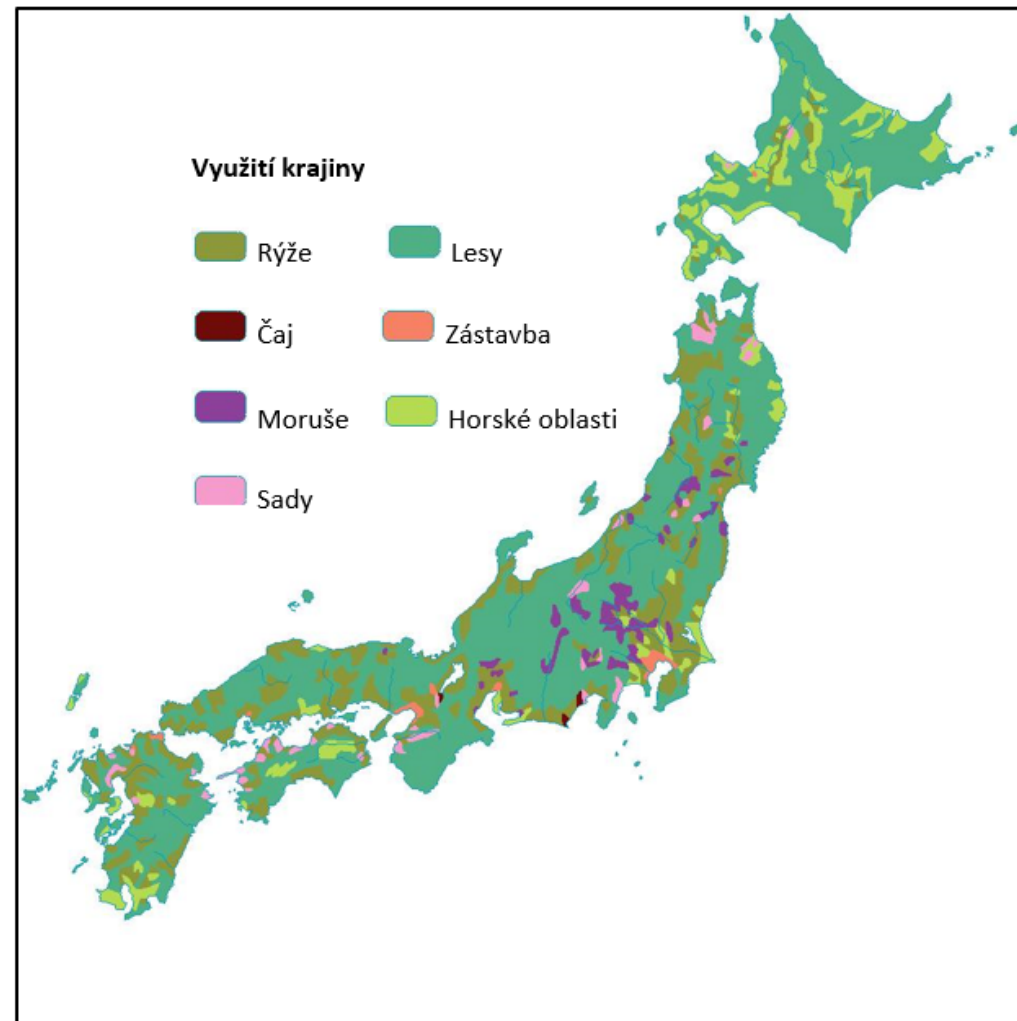
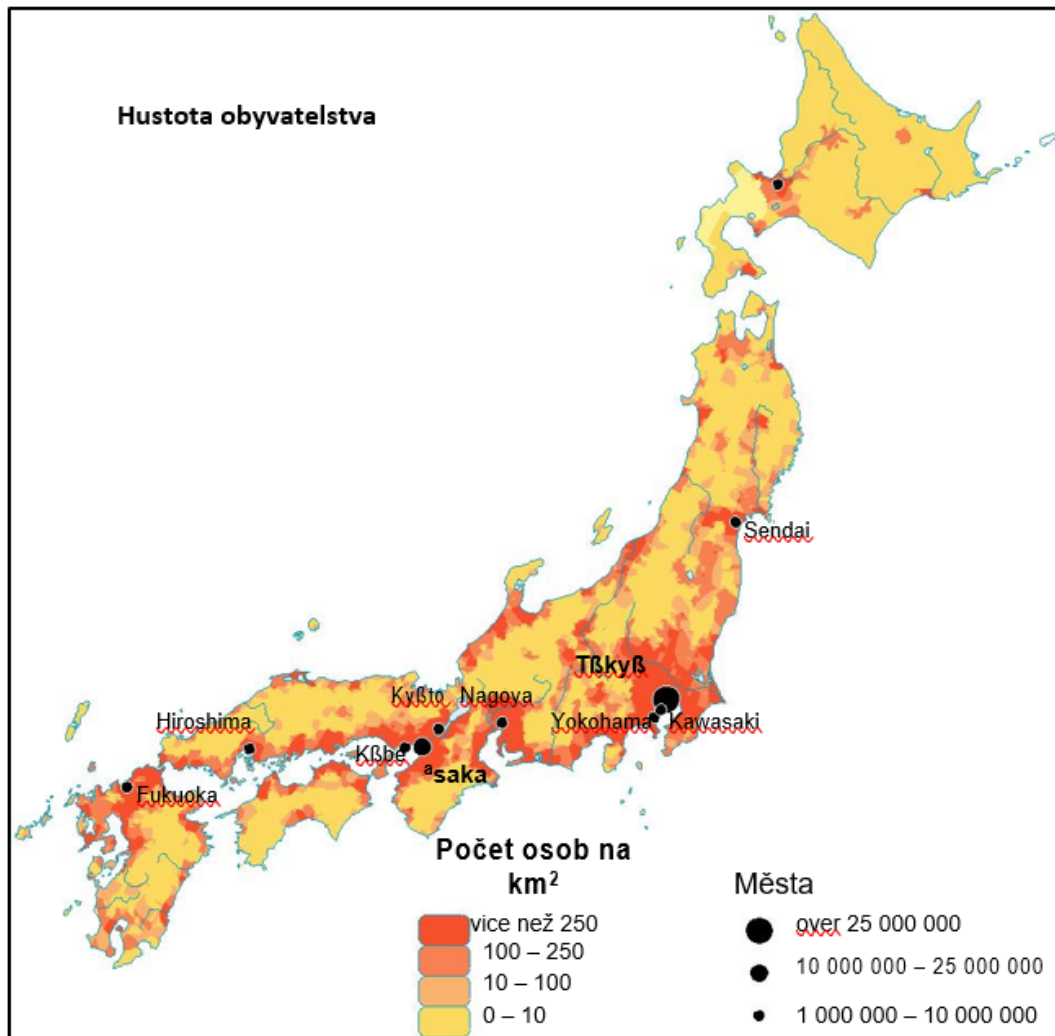
Z-9-4-04 porovnává předpoklady a hlavní faktory pro územní rozmístění hospodářských aktivit;

3. Pak je třeba doplnit vhodné obrázky a kartografické pomůcky.

Obrázky

- Oba obrázky se dají doložit k textu 1 a 2 a vhodně ho doplňují společně s dalšími tematickými mapkami.
- Zdraoj: Geography enquiry 3.

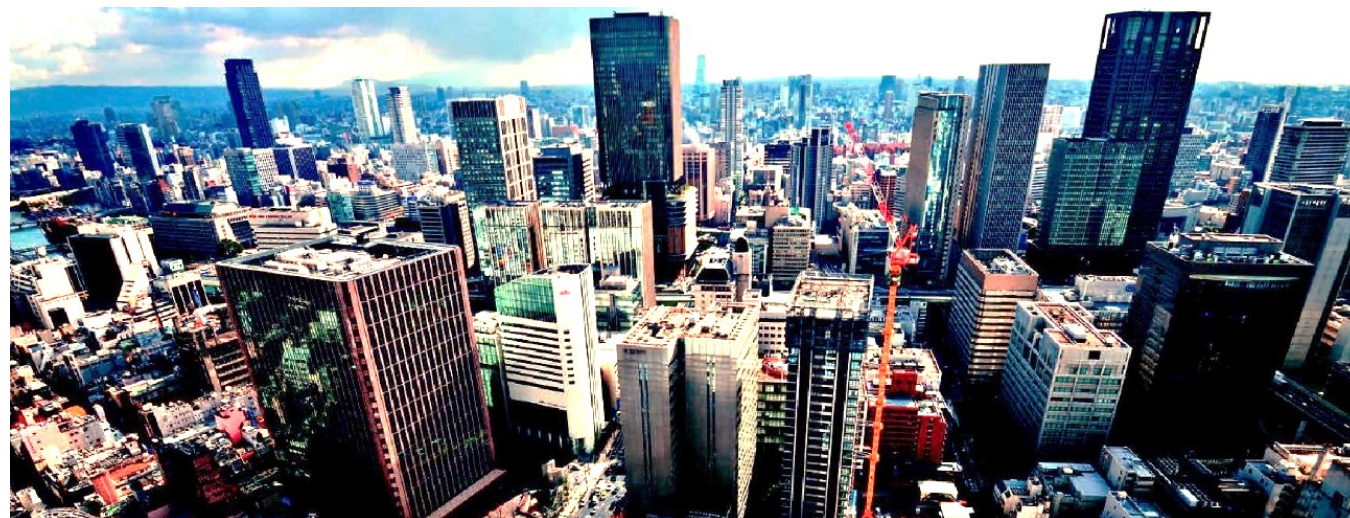
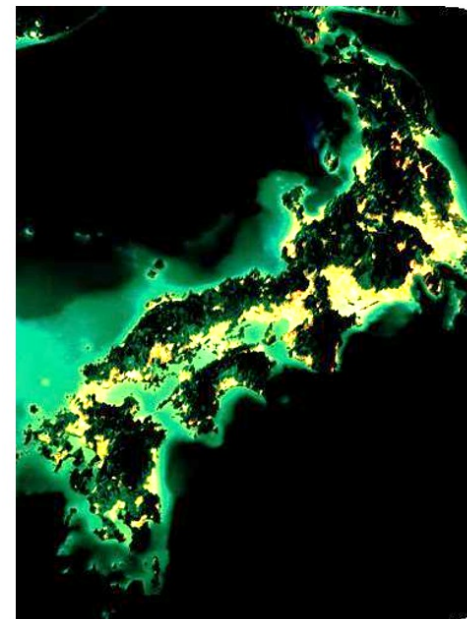

Jsou to tematické mapky, které přímo dokumentují spojitost využití krajiny s hustotou obyvatelstva. V našich atlasech takové nenajdeme, mohly by být součástí učebnice, protože by kartografické pomůcky v tomto směru doplňovaly. Místo nich máme v učebnicích mnoho duplicitních map s atlasem v menším rozlišení. Na základě těchto podkladů můžeme přejít k analýze mapy, nejen ke čtení. (zdroj Geography enquiry 3)

K dokreslení
můžeme přidat i
následující. (Zdroj.
Geography
enquiry3)

Závěrem k učebnici ČGS

1. Není to rozhodně kritika autorského kolektivu i proto, že je z vybraných učebnic nejstarší a určitě se v dalším vydání zlepšila.
2. Ukazuje to rovněž na stav, že i učebnice stárnou a učitel si podle dobrého vzoru může a hlavně by měl svoje přípravy obměňovat podle aktuálního dění.
3. Na internetu najde dostatek vhodných materiálů, a které tam nejsou, může si je prostřednictvím informačních technologií dotvářet.
4. Základem je ovšem tvorba geografických otázek a hledání odpovědí.
5. Z hlediska dopadu na žáky a zejména pro zpětnou vazbu učitele je to pak tvorba učebních úloh.

Případová studie – kontrasty osídlení v Číně - migrace

Příprava se odehrává v kruhu: Koncept případně OV, CÍL, ÚLOHA, HODNOCENÍ

Výukový cíl:

1. Žáci pomocí analýzy předložené mapy lokalizují do slepé mapy migraci lidí v Číně a popisují základní faktory migrace.
2. Žáci vysvětlí, kde se nacházejí jádrové a periferní oblasti v Číně.
3. Žáci objasní příčiny migrace mezi periferiemi a jádry v Číně.
4. Žáci pomocí dedukce a analogie lokalizují mezinárodní migraci z blízkých států a kontinentů do zemí EU a vysvětlují příčiny této migrace.
5. Žáci pomocí argumentace diskutují o pozitivích a negativích migrace obecně. Např. o dopadech na krajinu, místní komunitu, kulturu...
6. Žáci prezentují své výroky a obhajují je.)
(Klíčové kompetence – komunikační, sociální – prezentační, pracovní - přípravy)

Pojmy opěrné: hustota obyvatelstva, obyvatelstvo, ekonomika.

Pojmy nové: migrace, vnitřní a vnější migrace, urbanismus, jádra, periferie...

ÉTUDE DE CAS Les contrastes du peuplement en Chine

La Chine est le pays le plus peuplé du monde (1,3 milliard d'habitants). La répartition de la population est très inégale sur son territoire, et l'exode rural ne fait qu'augmenter ces inégalités.

Vocabulaire
exode rural (un) : départ massif des habitants des campagnes vers les villes.

1 Les densités de population en Chine.

2 L'exode rural
Depuis le milieu des années 1990, mon père se plaignait régulièrement de notre pauvreté. Finalement, nous sommes partis, mon père et moi, ainsi qu'une vingtaine d'autres personnes des villages proches de notre. Dans les villages, la terre ne pouvait plus nous nourrir. Partir pour Shanghai, c'était espérer trouver un travail, et aussi un salaire que l'on enverrait aux femmes et aux enfants restés au village.
D'après S. Péron, La Promesse de Shanghai, 2006.

3 Le peuplement de la Chine et son évolution.

4 La ville de Shanghai.

5 Un village du Xinjiang.

[1. Jaká je hustota obyvatelstva fotografovaných míst (1,4,5).
2. Najděte větu, která uvádí důvod odchodu do Šanghaje (2,4).
3. Jak je na mapě znázorněná migrace lidí z venkova (2,3).
Upravte
4. Napište krátký text, který vysvětluje:
- V jakém prostoru se koncentruje čínská populace;
- Proč tento prostor přitahuje stále více lidí.]

Hodnocení a kritéria a indikátory hodnocení

Sumativní hodnocení:

Kritéria: věcná správnost znalosti

Představte si postup:

1. Věcná správnost v lokalizování (lokalizují/nelokalizují) – 1 bod
 2. Vysvětlí nové pojmy (Vysvětlí/nevysvětlí) – 1 bod
 3. Vyjmenuje alespoň 4 příčiny migrace (vyjmenuje/nevyjmenuje) – 4 body
 4. Vyjmenuje státy, kterých se týká mezinárodní a mezikontinentální migrace v souvislosti s EU (vyjmenuje/nevyjmenuje) – max. 5 států – max. 5 bodů
 5. Vyjmenuje pozitiva a negativa migrace – max. 6 (3 a 3) – 6 bodů
- Celkem 15 bodů – 100% úspěšnost (rozdělení procent)

Formativní hodnocení: volím, jelikož se jedná o stěžejní téma. O co se jedná?

Jedná se o analytickou popisnou zpětnou vazbu (vztahená k KK pracovní – dospěli k závěrům, jelikož **došli k postupu**).

Kritéria: věcná správnost znalosti, dovednosti: odůvodňování, práce se zdroji, práce s mapou, formulování myšlenek, přenášení znalosti

Představte si postup:

1. Věcná správnost v lokalizování (lokalizují/nelokalizují). Otázky, proč lokalizoval, tak jak lokalizoval.

Indikátory: orientačně ví, kde se místo nachází; určuje v mapě významné lokalizační prvky (dle migrace), určí, jak zaznačí...; Kdyby analyzoval, tak by správně lokalizoval (tj. ptám se, z čeho usuzuje na lokalizaci)

2. Vysvětlí nové pojmy (vysvětlí/nevysvětlí) – není potřeba (pojmy jsou sekundárním produktem práce). Musí je používat při obhajobě postupů a výsledků. Předložit mnemotechnickou pomůcku, jak si zapamatovat, když nebude vědět (změna strategie).

Cílem výuky (výukový, dílčí cíl) je:

1. Žáci pomocí analýzy předložené mapy lokalizují do slepé mapy migraci lidí v Číně a popisují základní faktory migrace.
2. Žáci vysvětlí, co jsou jádrové a periferní oblasti (jádra a periferie) v Číně.
3. Žáci objasní příčiny migrace mezi periferiemi a jádry v Číně.
4. Žáci pomocí dedukce a analogie lokalizují mezikontinentální (mezinárodní) migraci z blízkých států a kontinentů do zemí EU a vysvětlují příčiny této migrace.
5. Žáci pomocí argumentace diskutují o pozitivích a negativích migrace obecně, o dopadech na krajinu.

Cílem výuky (výukový, dílčí cíl) je:

1. Žáci pomocí analýzy předložené mapy lokalizují do slepé mapy migraci lidí v Číně a popisují základní faktory migrace.
2. Žáci vysvětlí, co jsou jádrové a periferní oblasti (jádra a periferie) v Číně.
3. Žáci objasní příčiny migrace mezi periferiemi a jádry v Číně.
4. Žáci pomocí dedukce a analogie lokalizují mezikontinentální (mezinárodní) migraci z blízkých států a kontinentů do zemí EU a vysvětlují příčiny této migrace.
5. Žáci pomocí argumentace diskutují o pozitivích a negativích migrace obecně, o dopadech na krajinu.

IV. PEDOSFÉRA

1. PŮDNÍ OBAL ZEMĚ

Vysvětlete, jak závisí vzhled krajiny na složení půdy.

Pouštní krajina *Zemědělská krajina mírného podnebného pásu*

Z dějepisu víte, že se v minulosti člověk postupně přestal živit sběrem plodů a lovem zvěře. Začal na vhodných místech pěstovat obilí a další rostliny. Půda se tak stala pro jeho obživu nepostradatelnou.

Využijte poznatků z dějepisu nebo použijte encyklopedii a internet a ukažte na mapě oblasti, ve kterých začal rozvoj zemědělství nejdříve. Vzpomenete si, proč a kdy to bylo? Vysvětlete, jak větší množství potravin, které tehdejší zemědělci dokázali zajistit, přispělo ke vzniku měst v těchto oblastech.

- Příklad z pojetí tématu z okruhu Přírodní obraz Země z učebnice zeměpisu pro ZŠ Obr.1 Text začíná obrázky, které mají pouze ilustrační charakter, dál se s nimi nepracuje. Podobnou roli má i dalších 16 obrázků v této kapitole. Není rovněž uvedeno, odkud snímky pocházejí a chybí k tomu i přehledová mapka, aby si žáci upevňovali povědomí o regionálních aspektech. Motivační otázka „Vysvětlete, jak závisí vzhled krajiny na složení půdy“ se k obrázkům může vztahovat a nemusí, ale je pojata velmi široce a hodila by se spíše nakonec celé kapitoly. Text pod obrázky a úlohy se týkají mezipředmětových vazeb. Následuje stručný text o historickém významu půdy. Celkem se v učebnici věnuje půdě 6 stran. Motivační otázky pro samostatné řešení chybí, kromě těch v úvodu, jejichž je hodně otevřených. Po úvodu následuje vznik půdy a její složky. V dalším nastupuje zmíněný environmentální aspekt o ubývání půdy z různých příčin. Vše za naprosté absence cílených příkladů z regionů. Následuje souhrn učiva a otázky a úkoly. Citelně tomu chybí příklady a konkrétní úlohy z místní krajiny. Ten se objevuje až na straně 59 – pokus k určení zrnitosti půdy. Práce s mapou se objevuje až na straně 60. Z celkových 18 obrázků je jen u dvou uvedeno, odkud jsou. Tematická půdní mapa nebyla zmíněna. A práce s mapou místa okolí školy se nepracuje rovněž. V souhrnném opakování je jen jedna otázka na práci s mapou a ani jedna otázka se netýká spojení půd s nějakými příklady z regionu. 12 Obr. 2 Z hodnocení učebnic podle strukturních prvků by učebnice vycházela dobře.

NA SEDMI STRANÁCH JSOU JEN DVĚ OTÁZKY NA PRÁCI S MAPOU.

Souvislosti s ostatními geografickými disciplínami jsou dány jen s živorním prostředím. Ukázky z míst jsou většinou obecné a nepopsané.

- Má hodně obrázků, obsahuje blok diagramy, má otázky v textu, text obsahuje shrnutí, má marginálie, kde jsou odkazy na mezipředmětovou propojenost. Kvalita a funkčnost verbálních i nonverbálních prvků učebnice, zpracování navržených učebních úloh je však na nízké úrovni. Propojenost tematického celku s očekávanými výstupy je nejasná a propojenost jednotlivých tematických okruhů předmětu zeměpis chybí (viz schéma č. 4 a 4.a. V Powerpointové prezentaci o půdě v IS MUNI je uvedený příklad pro skupinovou práci a mapou. Ve cvičení v Didaktice geografie 2 jste pracovali i s využitím map krajiny z dostupných portálů a s využitím fotodokumentace z místní krajiny (materiály IS MUNI). 13 - Příklad z tradičního pojetí tématu z tematického okruhu Regiony světa a možno

Závěrem

- To, že jsem vybral příklad Japonska není náhodou, protože se tímto regionem zabýváme už delší dobu.
- Učebnice ostatních nakladatelství jsou trochu odlišnější, ale ty jsem v této ukázce neanalyzoval.

E.H.

JAPONSKO

Japonsko je **ostrovni stát** tvořený asi třemi tisíci ostrovy, které se táhnou podél východního pobřeží Asie. Většinu území představují **čtyři hlavní japonské ostrovy** (Hokkaidó, Honšú, Šikoku a Kjúšú).

Povrch ostrovů je homatý, úrodné nížiny se rozkládají jen při pobřeží. Z tohoto důvodu se Japonsko potýká s **nedostatkem zemědělské půdy**. Naopak **lesy** pokrývají **dvě třetiny země**.

Mnohé z malých ostrůvků jsou jen vrcholy **sopek** vyčnívající nad hladinu. Proto Japonsko často postihují **sopečné výbuchy a zemětřesení**.

Ukažte čtyři hlavní japonské ostrovy na mapě.

Sledujte na mapě ve školním atlasu průběh litosférických desek. Vysvětlete příčinu zemětřesení a sopečné činnosti v Japonsku.

Jak se výstavba budov v Japonsku přizpůsobuje nebezpečí zemětřesení? Za pomoci učitele si připomeňte, jak se zemětřesení projevuje ve městech. Jak se má člověk při zemětřesení chovat?

Co si myslíte, že symbolizuje státní vlajka Japonska? Jak se Japonsku říká?

Podle mapy a textu v učebnici posuďte průběh toku japonských řek. Jsou dlouhé a pozvolné, nebo kratší a prudké?

vlajka Japonsku

Roku 1542 přistáli u japonských břehů první Evropané – portugalští námořníci. Kvůli strachu z kolonizace Evropou zůstalo Japonsko až do 50. let 19. století uzavřené okolnímu světu. Za 2. světové války se Japonsko přidalo na stranu Německa a napadlo USA (útok na americkou základnu Pearl Harbor). Vzdalo se až po svržení amerických atomových bomb na města Hirošima a Nagasaki v srpnu roku 1945. Hřízy války a její následky změnily japonskou politiku podporující nyní mír mezi národy.

D

Z *Ekonomický rozkvět Japonska umožnila především podpora ze strany USA. Japonsko navíc přestalo investovat do armády, a tak mohlo velké množství finančních prostředků proudit do hospodářských investic a technologických odvětví.*

Dnešní Japonsko je **vysoce rozvinutý průmyslový stát**. Japonská společnost se někdy označuje jako **společnost budoucnosti**. Většina Japonců žije ve **velkých městech**. Mnohá sousedící města se postupně spojují a vytvářejí takzvané **megalopole**. Největšími z nich jsou **Tokio–Jokohama a Ósaka–Kóbe–Kjóto**.

Zjistěte, jaké má Japonsko státní zřízení.

Zemědělství je **intenzivní**, ale přitom ekologicky šetrné. Pole připomínají zahrady, kde je každý kousek využit.

Japonsko: *anglicky – Japan* [dʒəˈpæn] *německy – (das) Japan*
vlajka: *anglicky – flag* [flæg] *německy – die Flagge*

Fudžisan (Fudži) – nejvyšší sopka Japonska (3 776 m n. m.)

V Japonsku je okolo 150 sopek, polovina aktivních. V popředí kvetou sakury – druh japonských třešní.

Hirošima po svržení atomové bomby v srpnu 1945

superexpres Šinkansen

Může jet rychlostí až 320 km/h. Síť těchto vlaků spojuje střediska čtyř největších ostrovů.

Tokio – hlavní město Japonska

megalopolis: Zeměpis 7, 1. díl, str. 12
Japonsko: Čítanka 7, str. 146
sopka: Jak se zachovat, když..., str. 54

VÝCHODNÍ ASIE

Vyhleďte na mapě zemědělství, které plodiny se v Japonsku pěstují.

Vyhleďte význam pojmů bonsaj, gejša, ikebana, samuraj, kamikaze, suši, kimono, karate, aikido.

Země vyváží **osobní auta, lodě, průmyslové stroje**, ale především **elektroniku a fototechniku** – fotoaparáty a kopírky (např. zn. Olympus a Minolta). Největšími obchodními partnery jsou **USA, Čína a Korejská republika** (Jižní Korea). Většinu **nerostných surovin** musí Japonsko **dovážet**.

Z

Japonsko vlastní jednu z největších světových rybářských flotil. Tyto lodě jsou nechalné známé i lovem chráněných velryb, za což je Japonsko celosvětově kritizováno. Představitelé Japonska tvrdí, že loví velryby pouze pro vědecké účely. Většina ulovených velryb však končí v japonských restauracích.

Podle textu na předchozí straně určete, které oblasti Japonska jsou průmyslovými jádry světového významu. Ukažte je na mapě.

Které značky japonských automobilů znáte?

Vyhleďte největší japonské přístavy.

Japonci jsou k sobě velmi zdvořilí. Velký význam přikládají vzdělání, vědě a výzkumu. Děti se usilovně připravují ke studiu, jsou na ně kladeny značné nároky. **Skromnost**, věrnost firmě, **pracovitost** a vzdělanost jsou jádrem hospodářského úspěchu. I přes pracovní vypětí mají obyvatelé Japonska **nejvyšší naději dožití na světě** (ženy 87 a muži 81 let). Rodí se zde však málo dětí a japonské **obyvatelstvo stárne**.

Z

Mezi klenoty Japonska, o které je tradičně velký zájem po celém světě, můžeme zařadit japonská bojová umění. Mezi nejznámější patří aikido, judo, karate.

Nejbližšími sousedy ostrovního Japonska jsou **Korejská republika** a **Korejská lidově demokratická republika**. Oba státy vznikly po 2. světové válce rozdělením původně jednotného státu.

Ukažte oba státy na mapě. Co tvoří přirozenou hranici mezi nimi a Japonskem? Porovnejte přírodní podmínky těchto států.

KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Korejská lidově demokratická republika (KLDK) vznikla na území, které bylo za 2. světové války okupováno sovětskou armádou. Vládně zde tuhé **komunistický režim**.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Na území okupovaném americkou armádou vznikla **Korejská republika** (Jižní Korea). S podporou USA zde bylo vybudováno **vyspělé hospodářství**. Země se zařadila mezi „asijské tygry“.

Znáte některé značky korejských automobilů? Které další státy řadíme mezi „asijské tygry“?

Ve východní Asii najdeme pět států. Nejvyspělejší z nich jsou Japonsko a Korejská republika. Čína je nejlidnatějším státem na světě. V současnosti zaznamenává prudký rozvoj, zahraniční firmy láká především levnou pracovní silou. Západní část oblasti je chudá, zejména kvůli přírodním podmínkám (Mongolsko, západ Číny). Tuhý komunistický režim vládně v Korejské lidově demokratické republice.

dvě gejši v tradičním kimonu

japonský ženich s nevěstou v tradičním svatebním oděvu

pohraničník (Korejská republika)

Japonec: *anglicky – Japanese* [ˌdʒæpəˈniːz] *německy – der Japaner*
pohraničník: *anglicky – border guard* [ˈbɔːdər ɡɑːd] *německy – der Grenzsoldat*

Jiný kraj – jiný mrav: Výchova k občanství 7, str. 21

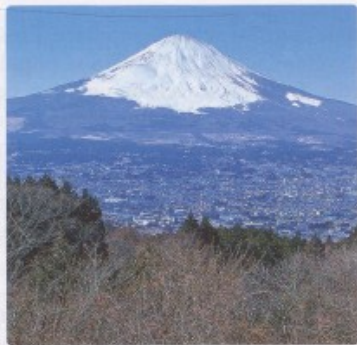
Do Země vycházejícího slunce

Japonci nazývají svou ostrovní zemi Nippon, což znamená „Pramen slunce“. Tento starobylý název vysvětluje, proč se uprostřed jejich národní vlajky nachází červený kruh. Představuje totiž vycházející slunce.

Co se vám vybaví, když se řekne Japonsko?

Japonsko se skládá přibližně ze tří tisíc sopečných ostrovů, které lemují východní pobřeží Asie. Jsou převážně hornaté, běžně se tu vyskytují sopky, zemětřesení jsou častým jevem. Pobřeží je ohrožováno vlnami tsunami, vyvolanými podmořským zemětřesením. Podnebí ostrovů ovlivňuje poloha, působení oceánských proudů a monzuny. Oceánské proudy způsobují teplotní rozdíly, letní monzun přináší vydatné srážky.

Fuji, posvátná hora Japonců

1. Jmenujte čtyři největší japonské ostrovy.
2. Vyhledejte jména dvou oceánských proudů, které ovlivňují podnebí těchto ostrovů.

Zemědělské půdy je v Japonsku velmi málo. Vyskytuje se pouze v pobřežních nížinách, kde žije také většina obyvatel. Hory jsou zalesněné a nachází se zde mnoho národních parků. Nedostatek půdy vyřešili Japonci jejím intenzivním využitím: pěstují speciálně vyšlechtěné druhy plodin, používají hnojiva a pesticidy, špičková mechanizace nahradila množství lidských rukou. Úroda rýže, čaje, ovoce i dalších plodin je i při malém počtu pracovníků dostatečná k zajištění potřeb celé země. Japonsko patří rovněž k rybolovným velmocem a ryby tvoří základní součást japonského jídelníčku.

Následky zemětřesení

Zjistěte z mapy průmyslu, jak je na tom Japonsko s těžbou nerostných surovin.

Kdysi se v Japonsku těžilo značné množství stříbra i zlata, velké byly zásoby uhlí. V současné době je země závislá na dovozu veškerých surovin. Hlavními dodavateli surovin do Japonska jsou Austrálie, Indie, Filipíny, poslední dobou také Rusko. I přes nedostatek surovin je Japonsko největším producentem aut, ale i elektroniky nebo lodí. Při výrobě jsou využívány nejmodernější technologie, kterými Japonsko vyniká. Zejména schopnost miniaturizace, pro niž mají Japonci vrozené předpoklady vzhledem k využití omezených prostor, je vynesla na špičku světového vývoje. Nemalou úlohu hraje i mentalita Japonců: pracovitost, skromnost, věrnost firmě. Vývoz představují hlavně auta, lodě, elektrotechnika a hračky. Energii dodávají z poloviny obrovské jaderné elektrárny, zbytek vodní a geotermální elektrárny.

Víš, co jsou kimono, tsunami, sushi nebo judo? Kdo je samuraj?

Mohou se vlny tsunami objevit i na jiných místech světa?

Co způsobuje sopečnou činnost a zemětřesení v této oblasti?

Japonci milují přírodu. V hustě osídlených oblastech je však problematické pěstovat na zahradě velké stromy nebo hodně květin. Proto se pěstují v podobě bonsajů.

Bonsaj

Uveď, co vyrábějí tyto japonské firmy: Mitsubishi, Toyota, Canon, Minolta, Suzuki, Kawasaki, Sony, Casio, Shimano. Znáš některé další?

Většina Japonců žije v hustě zalidněných městských aglomeracích, megalopolích. K největším patří oblast Tokio–Jokohama, kde žije přes 30 milionů lidí. Další je Ósaka–Kóbe nebo Nagoja. Města jsou propojena nejmodernějšími druhy dopravy. K nejznámějším patří rychlovlaky Shinkansen. Ostrovy jsou dokonce propojeny podmořskými tunely.

Japonský cit pro tradice je patrný i v moderních velkoměstech. Najdeme zde parky s typickými japonskými zahradami, stylové čajovny s obsluhou v tradičním oděvu nebo staré chrámy a svatyně. Japonci jedí hůlkami a židle najdete jen v úřadech a restauracích evropského typu.

Japonská zahrada

Japonské stolování

Historie Japonska je plná válek a bojů. Vždy zde vládli císařové a vojenští velitelé – šóguni. Ostrovy jim nestačily, a tak zabírali násilím okolní země. Za druhé světové války Japonci vojensky napadli Čínu i většinu jihovýchodní Asie. Po útoku na USA (Pearl Harbor na Havajských ostrovech) proti nim zasáhla americká armáda a válka skončila svržením atomových bomb na města Nagasaki a Hirošimu. To způsobilo zvrat v japonské politice – žádné zbrojení, žádné války.

Japonský chlapec

Japonci se dožívají v průměru velmi vysokého věku, což se vysvětluje zdravou stravou. Poslední dobou se v Japonsku rodí málo dětí. Japonská vláda čelí problému: potřebuje zvýšit porodnost. Hrozí totiž, že mladí nedokážou uživit tak velký počet důchodců.

S Japonsko je jednou z nevyspělejších zemí světa. Přestože má nedostatek nerostných surovin, je schopno konkurence ve všech oblastech výroby. Země se potýká s nedostatkem prostoru a přírodními katastrofami.

Otázky a úkoly

1. Které japonské výrobky znáte?
2. Jak se Japonci vyrovnávají s nedostatkem prostoru?
3. Je možné postavit mrakodrap tak, aby odolal zemětřesení?
4. Co tvoří jídelníček Japonců?

Kde ses setkal s pojmem megalopolis?

Některá japonská města jsou známá díky pořadatelským zimním olympijským her, například Sapporo nebo Nagano. Čím je pojem „Nagano“ specifický pro české sportovní fanoušky?

Japonci jsou národem turistů a na svých cestách neustále fotografují. „Poznávacím znamením“ Japonce je i nápadná zdvořilost.

Existují dnes města Nagasaki a Hirošima?

Většina japonských dětí jsou jedináčci. Do šesti let jsou rozmazlovány, pak jsou na ně ale kladeny vysoké nároky.

Zjistí, jaký je přírůstek obyvatelstva v Česku. Kterému z uvedených států se více blížíme, Číně, nebo Japonsku?